DÁMASO RUIZ-JARABO COLOMER FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA

Az ismertetés napja: 2005. június 30.[1]

I — Bevezetés

1. A Foto-Frost-ügyben hozott ítélet[2] óta az Európai Unió tagállamainak valamennyi bírósága köteles előzetes döntéshozatal iránti kérelmet terjeszteni a Bíróság elé azelőtt, hogy valamely közösségi aktust érvénytelennek nyilvánítana. Felmerül azonban a kérdés, hogy ez a tisztán az ítélkezési gyakorlatból fakadó kötelezettség, amely a Szerződések szövegében sehol sem jelenik meg, abszolút jellegű-e, vagy bizonyos könnyítések társulhatnak hozzá.

2. A görög mitológiában Sziszüphoszt arra a nehéz munkára ítélték, hogy egy súlyos követ görgessen fel egy hegy tetejére, majd ha felért a csúcsra, hagyja legurulni a völgybe, ereszkedjék le megkeresni, és vég nélkül folytassa a mászást, nyilvánvaló fáradságára tekintet nélkül.[3]

3. Ennek a borzalmas büntetésnek az indokai homályban maradtak, de azok a hős vakmerő tetteire vezethetők vissza, amelyeket az istenek a saját felsőbbségükkel szembeni kihívásnak tekintettek.[4]

4. Sziszüphoszhoz, Korinthosz alapítójához és királyához hasonlóan a nemzeti bíróság is köteles minden esetben előzetes döntéshozatal iránti eljárást kezdeményezni a közösségi aktusok érvényességére vonatkozóan.

1 — Eredeti nyelv: spanyol.

2 — A 314/85. sz. Foto-Frost ügyben 1987. október 22-én hozott ítélet (EBHT 1987., 4199. o.).

3 — Homérosz Iliászában is találhatunk néhány utalást Sziszüphoszra, Aiolosznak, a szelek istenének fiára, akit a „legcsalfább férfinak" neveztek a földön (Homérosz: Iliász, fordította Devecseri Gábor, Hatodik ének, 153. sor). Szenvedő alakjának első leírása azonban az Odüsszeia Tizenegyedik énekének 593–600. sorában található, Odüsszeusz Hadésznél tett látogatásának leírásánál:
„Láttam: Szíszüphosz is hogy szenved, míly nagy a kínja, mindkét kézzel egy órjás sziklát tolva előre. Kézzel is és lábával is úgy nekidőlt ama szirtnek, úgy görgette a csúcs fele azt: de amint a tetőreért vele épp, azt súlya megintcsak visszavetette: s újra a völgybe gurult le rohanva a szikla, az átkos. Nékifeszülve megint elkezdte taszítani; csurgottsok veritéke, fejét a kavargó por boritotta." (Homérosz: Iliász, Odüsszeia, fordította Devecseri Gábor, Magyar Helikon, Budapest, 1967., 609. o.)

4 — Sziszüphosz kegyvesztettségének valódi oka az indiszkrációjában rejlik, mivel elmondta Aszoposznak, hogy Zeusz elrabolta lányát, Aiginát, a nimfát, és szerelmi kalandba bonyolódott vele az Égei-tenger egyik szigetén. Brunel, P. és Bastian, A.: *Sisyphe et son rocher*, éd. du Rocher, Monaco, 2004., 34. és köv. o.

5. A jelenlegi előzetes döntéshozatal iránti kérelem abból a szempontból érdekes, hogy összekapcsol két olyan elemet, amelyek a nemzeti bíróságoknak az EK 234. cikk keretében a Bírósághoz való fordulására vonatkozó lehetőség korlátaival kapcsolatosak.

6. Az alapügy körülményei megkérdőjelezik a Bíróság megkeresésének anyagi szükségességét, mivel a válasz teljesen nyilvánvalóan következik egy korábbi, kétséget nem hagyó határozatból.

II — Az alapügy tényállása és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

7. A tényállásnak csekély jelentősége van az előzetes döntéshozatal iránti kérelemről történő határozathozatal szempontjából, így nem okoz nehézséget, ha csak a legszükségesebb mértékben összegezzük.

8. Az alapügy felperese, a Gaston Schul Douane – Expediteur BV (a továbbiakban: Gaston Schul), vámbizományos, 1998. május 6-án behozatali nyilatkozatot tett egy rakomány Brazíliából származó nádcukorra a szóban forgó termék legalacsonyabb áránál [5] magasabb CIF-áron. [6]

9. Megfelelő kérelem hiányában az illetékes vámszolgálatok kiszámították az adott időpontban a világpiacon érvényes reprezentatív ár alapján fizetendő vámpótlékot.

10. Gaston Schul először közigazgatási, majd bírói úton támadta meg ennek a követelésnek az érvényességét.

11. A College van Beroep voor het bedrijfsleven (a továbbiakban: College van Beroep), amely előtt az eljárást kezdeményezték, és amelynek a döntése a belső jogrend előírása értelmében nem támadható meg, felfüggesztette az eljárást, és a következő kérdéseket terjesztette a Bíróság elé előzetes döntéshozatalra:

„1.) Az EK 234. cikknek harmadik bekezdése kötelezi-e a nemzeti bíróságot abban a tekintetben, hogy olyan kérdéssel, ami-

5 — Az a küszöbár, amely alatt a kereskedelmi védintézkedések rendszere alkalmazható.

6 — A kifejezés a termékek árát, a biztosítási költségeket és a fuvarozási költségeket jelöli (cost, freight, insurance). A vámjog értelmében ez megfelel a FOB-árnak (free on board), amely lefedi a termék árát az eredet országában, valamint a szállítás és a biztosítás valódi költségét a Közösség vámterületére történő belépés helyéig.

lyen az alábbiakban következik, köteles a Bírósághoz fordulni valamely rendelet rendelkezései érvényességével kapcsolatban akkor is, ha a Bíróság egy másik, hasonló rendelet egyes megfelelő rendelkezéseit már érvénytelennek nyilvánította, vagy pedig – figyelembe véve az érvénytelennek nyilvánított rendelkezésekkel való hasonlóságukat – eltekinthet az előbb említett rendelkezések alkalmazásától?

2.) Érvénytelen-e a cukorágazatban a melasztól eltérő termékek behozatalára vonatkozó részletes végrehajtási szabályok megállapításáról szóló, 1995. június 23-i 1423/95/EK bizottsági rendelet 4. cikkének (1) és (2) bekezdése annyiban, amennyiben úgy rendelkezik, hogy az ott előírt vámpótlékot elvileg az 1423/95/EK rendelet 1. cikkének (2) bekezdése szerinti reprezentatív ár alapján kell meghatározni, és csak abban az esetben rendeli a vámpótlék meghatározását a CIF-importár alapján, ha azt az importőr kéri?"

III — Jogi háttér

A — *A CIF behozatali ár alkalmazásának kérelemhez kötöttségéről*

12. A többoldalú kereskedelmi tárgyalások uruguayi fordulója során megkötött megállapodások végrehajtásához a mezőgazdasági ágazatban szükséges kiigazításokról és átmeneti intézkedésekről szóló, 1994. december 22-i 3290/94/EK tanácsi rendelettel[7] módosított, a cukorágazat piacának közös szervezéséről szóló, 1981. június 30-i 1785/81/EGK tanácsi rendelet[8] (a továbbiakban: alaprendelet) 15. cikkének (3) bekezdése előírja, hogy a kiegészítő vámok kirovásánál figyelembe veendő importárakat a szállítmány CIF-értéke alapján kell meghatározni.

13. Ezeket az árakat e célból ellenőrizni kell a termék reprezentatív világpiaci árai vagy a terméknek a Közösség importpiacán irányadó árai alapján.

14. Jelezni kell, hogy az alaprendelet 15. cikke (3) bekezdésének jelenlegi szövege a többoldalú kereskedelmi tárgyalások uruguayi fordulója során elért, a Közösség által az EK-Szerződés régi 228. cikke (jelenleg, módosítást követően, EK 300. cikk) alapján megkötött, mezőgazdaságról szóló megállapodás közösségi szabályozásának elfogadására tett erőfeszítések sorába illeszkedik.

7 — HL L 349., 105. o.; magyar nyelvű különkiadás 11. fejezet, 21. kötet, 432. o.

8 — HL L 177., 4. o.

15. A mezőgazdaságról szóló megállapodás a különleges védintézkedések között, az 5. cikk (1) bekezdése b) pontjában a Kereskedelmi Világszervezet minden tagjának biztosítja azt a jogot, hogy vámpótlékkal sújtson bizonyos termékeket, ha „az adott termék CIF-paritáson számított és nemzeti pénznemben kifejezett ára, amelyen belép az engedményt nyújtó [WTO-]tag vámterületére," a legalacsonyabb ár (a közösségi szabályozás terminológiája szerint „küszöbár") szintje alá süllyed.

16. A Bizottság a cukorágazatban a melasztól eltérő termékek behozatalára vonatkozó részletes végrehajtási szabályok megállapításáról szóló, 1995. június 23-i 1423/95/EK rendelettel hajtotta végre az alapszöveget.[9]

17. Az 1423/95 rendelet 4. cikkének (1) és (2) bekezdésével összhangban, a kiegészítő vám esetleges kivetésénél a reprezentatív árat kell a szállítmány importáraként figyelembe venni. Az érdekelt fél kérelmére azonban lehetőség van a CIF-importérték alkalmazására, ha ez utóbbi magasabb az alkalmazandó reprezentatív árnál.

18. Ebben az esetben a benyújtott adatok valódiságának igazolása céljából a kérelemhez bizonyos iratokat is csatolni kell (az adásvételi, a biztosítási és a fuvarozási szerződést [vagy elismervényt], számlákat és származási bizonyítványt); a kiegészítő vám összegével egyenlő mértékű biztosítékot kell letétbe helyezni, amelyet akkor kellene fizetni, ha a termék reprezentatív ára alapján számítanák ki a kiegészítő vámot. Az importőr visszakapja ezt az összeget, ha igazolja, hogy a terméket olyan feltételek mellett hozta forgalomba, amelyek bizonyítják a szóban forgó árak valódiságát.

19. A 4. cikk (1) bekezdéséből következik tehát, hogy ilyen kérelem hiányában a vámpótlék megállapításakor a reprezentatív árat kell az import összegénél figyelembe venni.

B — *A kérelem eredeti hiányának orvoslására vonatkozó lehetőségről*

20. A vámnyilatkozatok módosítására vonatkozó szabályozás a Közösségi Vámkódexben[10] található. A 65. cikk második bekezdésének c) pontja értelmében nem lehet

9 — HL L 141., 16. o.; magyar nyelvű különkiadás 3. fejezet, 17. kötet, 388. o.

10 — Az 1992. október 12-i 2913/92/EGK tanácsi rendelet (HL L 302., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 2. fejezet, 4. kötet, 307. o.).

módosítást engedélyezni, miután a vámhatóság már kiadta az árut.

21. A kódex 220. cikke elismeri, hogy ha utólag vámtartozás merül fel, mert nem vették könyvelésbe, vagy a jogszabály szerint fizetendő összegnél alacsonyabbat vettek könyvelésbe, attól a naptól számított két napon belül kell könyvelésbe venni, amikor a vámhatóság tudomást szerez a helyzetről. Nem történik utólagos könyvelésbe vétel, ha a jogszabály szerint járó vámösszeget a vámhatóság hibájából nem vették könyvelésbe, amit a jóhiszeműen eljáró, a vámárunyilatkozatra vonatkozó hatályos jogszabályokat teljesítő, megfizetésért felelős személy nem észlelhetett (a (2) bekezdés b) pontja).

IV — A Bíróság előtti eljárás

22. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet 2003. november 4-én nyújtották be a Bíróság hivatalához.

23. A holland kormány és a Bizottság terjesztett elő észrevételeket.

24. Az ügyet nagytanács elé utalták. A felvetett probléma nyilvánvaló fontossága ellenére azonban nem tartottak tárgyalást.

V — Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések elemzése

25. A College van Beroep által feltett első kérdés annak igazolására irányul, hogy az EK 234. cikk harmadik bekezdése területén kivételesen elfogadott, ún. „acte claire"-doktrína, ahogyan az a CILFIT és társai ügyben hozott ítéletből [11] következik, alkalmazandóe valamely közösségi aktus érvényességére vonatkozóan is.

26. A második kérdés az 1423/95 rendelet 4. cikke (1) és (2) bekezdésének a közösségi jogrend magasabb szintű normáival való viszonyára vonatkozik.

27. A Bíróság elé előzetes döntéshozatalra terjesztett kérdések elemzése során ajánlato-

11 — A 282/81. sz. 1982. október 6-án hozott ítélet (EBHT 1982., 3415. o.).

sabbnak tűnik megfordítani a sorrendet, és a másodikkal kezdeni, mivel ennek a megoldása a jogvita azonnali rendezésére vezet.

A — *Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésről*

28. A holland kormány, a Bizottság és maga a kérdést előterjesztő bíróság is egyetért az 1423/95 rendelet 4. cikke (1) és (2) bekezdésének érvénytelenségében; semmilyen alapvető, releváns eltérést sem fedeznek fel ennek és a baromfihús- és tojáságazatra, valamint a tojásalbuminra vonatkozó kiegészítő importvám-rendszer végrehajtására és a kiegészítő importvám megállapítására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról, valamint a 163/67/EGK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 1995. június 28-i 1484/95/EK bizottsági rendelet [12] 3. cikke (1) és (3) bekezdésének rendelkezései között. Ennek a rendelkezésnek a semmisségét a Kloosterboer Rotterdam ügyben 2001. december 13-án hozott ítéletben [13] állapította meg a Bíróság.

29. Az 1423/95 rendelet 4. cikkének (1) és (2) bekezdése szerint a cukorpiacon a kiegészítő vám esetleges kivetésénél a reprezentatív árat kell az importárként figyelembe venni. A vámterületre történő belépéskor a reprezentatív árnál magasabb CIF-ár alkalmazására kizárólag az érdekelt fél előzetes kérelmére kerülhet sor.

30. Az 1484/95 rendelet semmissé nyilvánított 3. cikke (1) és (3) bekezdésének rendelkezése szintén annak a feltételnek rendeli alá a CIF-ár alkalmazását, hogy az importőr ezt formálisan, a kérelmét igazoló iratokkal alátámasztva kéri; minden ettől eltérő esetben a reprezentatív ár figyelembevételének kötelezettségét írja elő, amely ezáltal az általános szabály rangjára emelkedik. [14]

31. Amint azt már korábban kifejtettem, [15] az importra kivetett vámpótlék megállapítása során a CIF-ár alkalmazására vonatkozó kifejezett kérelem előterjesztésére vonatkozó kötelezettség két okból is érvénytelen:

— mert arra nem ad elégséges jogalapot a baromfihús piacának közös szervezésé-

12 — HL L 145., 47. o.; magyar nyelvű különkiadás 3. fejezet, 17. kötet, 437. o.

13 — C-317/99. sz. ügy (EBHT 2001., I-9863. o.).

14 — A fent hivatkozott Kloosterboer Rotterdam ügyben hozott ítélet 31. pontja.

15 — A fent hivatkozott, Kloosterboer Rotterdam ügyre vonatkozó, 2001. május 2-án ismertetett főtanácsnoki indítvány.

ről szóló, módosított 1975. október 29-i 2777/75/EGK tanácsi rendelet; [16]

— és mert sérti az uruguayi forduló mezőgazdaságról szóló megállapodása [17] 5. cikkének (1) bekezdését.

32. Ugyanez a kettős összeegyeztethetetlenség [18] áll fenn az 1423/95 rendelet 4. cikkének (1) és (2) bekezdését illetően is, mivel:

— egyrészt sérti az alaprendelet, azaz a módosított 1785/81 rendelet 15. cikkének (3) bekezdését, melynek értelmében a vámpótlék kiszabásánál az importár a szóban forgó szállítmány CIF-árából következik;

— másrészt pedig sérti a mezőgazdaságról szóló megállapodás 5. cikke (1) bekezdésének b) pontját és (5) bekezdését, amely lehetővé teszi vámpótlék kivetését azzal a feltétellel, ha az az ár, amelyen a kérdéses importált termék belép a vámterületre – azaz a szóban forgó szállítmány *CIF-paritáson számított* és nemzeti pénznemben kifejezett *ára* – egy bizonyos küszöbár szintje alá süllyed. [19]

33. A Bizottság továbbá elismerte a Bíróság előtt, hogy elindította a szükséges eljárást a vitatott rendelkezés módosítása érdekében.

34. A fentiekből teljes bizonyossággal az következik, hogy az 1423/95 rendelet 4. cikkének (1) és (4) bekezdése ugyanazon okból semmis, mint amely miatt a Kloosterboer Rotterdam ügy alapját képező rendelkezés volt. Ezért ugyanazt az érvénytelenségi szankciót kell alkalmazni rá.

B — *Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésről*

35. Miután meggyőződtünk az alapügyben hivatkozott érvénytelenségről, mellőzhet-

16 — HL L 282., 77. o.; magyar nyelvű különkiadás 3. fejezet, 2. kötet, 138. o.

17 — Ahogyan a többoldalú tárgyalások uruguayi fordulóján (1986–1994) elért megállapodásoknak a Közösség nevében a hatáskörébe tartozó ügyek tekintetében történő megkötéséről szóló, 1994. december 22-i 94/800/EK tanácsi határozat (HL L 336., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 11. fejezet, 21. kötet, 80. o.) 1. cikkének (1) bekezdésével jóváhagyott, a Kereskedelmi Világszervezetet létrehozó egyezmény 1.A. mellékletében szereplő megállapodásban szerepel.

18 — Amely valójában csak annak a nemzetközi megállapodásnak az egyedülálló inkoherenciáját tükrözi, amelynek az alaprendelet tiszteletben tartja a tartalmát.

19 — A szóban forgó termék átlagos referenciaárával egyenlő.

nénk az első kérdés megválaszolását, mivel végső soron nincs értelme e kérdés vizsgálatának. Ha mégis tárgyaljuk, a Bíróság feladatának eltorzítását kockáztatjuk, amely a közösségi jog tagállamokban történő egységes alkalmazása érdekében a nemzeti bíróságokkal való együttműködésben rejlik, és nem általános vagy elméleti kérdésekkel kapcsolatos tanácsadó vélemények megfogalmazásában.[20]

36. Az ilyen megközelítés azonban túlzottan formalistának tűnik, és nehezen egyeztethető össze a Bíróság nevelői hozzáállásával, amely a Bíróságot – bőséges, alkotó ítélkezési gyakorlatával – az előzetes döntéshozatali eljárás során gyakorolt hatásköre körvonalainak pontosítására vezette. Elismerve ugyanakkor, hogy a kérdést előterjesztő bíróságnak nem kell ismernie az érvényességre vonatkozó előzetes döntéshozatal iránti eljárás kezdeményezésére vonatkozó kötelezettség terjedelmét, amennyiben – mivel vannak erre vonatkozó bírósági precedensek – nem merül fel ésszerű kétség; az általa fontosnak tartott probléma nem elméleti jellegű az alapeljárásban. Nem dőreség annak feltételezése, hogy a College van Beroep azért fogalmazta meg második kérdését, hogy elkerülje azt, hogy újabb előterjesztésre kényszerüljön, ha a Bíróság feltétel nélkül megerősíti azt a már több alkalommal kimondott kötelezettséget, hogy valamely közösségi aktus érvénytelenné nyilvánítása előtt minden esetben hozzá kell fordulni. Ennek a kötelezettségnek az enyhítése a pergazdaságosság jelentős javulásához és a nemzeti bíróságok közösségi jogi felelősségének megerősítéséhez vezetne; teljes mértékben összhangban lenne tehát az Európai Unión belüli hatékony igazságszolgáltatás követelményével.

37. Összegezve tehát úgy gondolom, hogy a Bíróságnak határoznia kell – a bátorságáról és jelentős felelősségének tudatáról bizonyságot adó[21] – nemzeti bíróság által előterjesztett első kérdésről.

38. A holland kormány és a Bizottság úgy ítélik meg, hogy a Bíróság kizárólagos hatáskörébe tartozik a közösségi intézmények aktusainak érvénytelenné nyilvánítása. Tartózkodóak tehát a CILFIT és társai ügyben hozott ítéletben elismert kivételnek az érvényességi kérdések területére történő kiterjesztését illetően, mivel ez – véleményük szerint – több hátránnyal járna, mint előnnyel.

39. A holland kormány kiemeli annak veszélyét, hogy bizonyos tagállami bíróságok erősen különböző álláspontokat fogadhatnak el, veszélybe sodorva a közösségi jogrend egységességét és az általa megkövetelt jogbiztonságot. Arra emlékeztet továbbá, hogy a

20 — A C-415/93. sz. Bosman-ügyben 1995. december 15-én hozott ítélet (EBHT 1995., I-4921. o.) 60. pontja és a C-451/99. sz., Cura Anlagen ügyben 2002. március 21-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-3193. o.) 26. pontja.

21 — Ezen a ponton nem állhatom meg, hogy ne idézzem Baudelaire-nek azokat a sorait, amelyekkel *A romlás virágaiban* a *Kár...* című versét kezdte: „Ily célnak vinni terheitSisyphus bátorsága kéne" (Charles Baudelaire: *A romlás virágai*, fordította Babits Mihály, Szabó Lőrinc és Tóth Árpád, Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1957., 99. o.).

nemzeti bíróság bizonyos körülmények között jogosult az általa érvénytelennek vélt közösségi aktus hatásainak felfüggesztésére szolgáló ideiglenes intézkedések elfogadására.

40. A Bizottság mérlegeli a Foto-Frost-ügyben hozott ítélet [22] módosítása mellett, illetve az ellene szóló érveket, és előadja, hogy az utóbbiak a meggyőzőbbek.

41. A kérdés jelentősége nyilvánvalónak tűnik, mivel pozitív válasz esetén az ítélkezési gyakorlat nagy hatással járó fordulatának lehetünk tanúi. Elfogadva ugyanis, hogy az olyan helyzetekben, mint amilyen az alapügy, a nemzeti bíróságok bizonyos közösségi aktusokat érvénytelenné nyilváníthatnak, a Bíróság számára a Foto-Frost-ügyben hozott ítéletben e területen fenntartott kizárólagos hatáskör végét jelentené.

42. A megfelelő megoldás keresésekor ezért meg kell vizsgálni, hogy a College van Beroep előtt kezdeményezett ügy ténybeli és jogi háttere igazolja-e az ítélkezési gyakorlat jelenleg hatályban lévő alapelveinek módosítását. Ezek az alapelvek a 80-as évekre vezethetők vissza, arra a korszakra, amikor az Európai Unió geopolitikai helyzete egészen más volt, és amikor az előzetes döntéshozatal keretében megvalósuló együttműködés szerkezetét kialakító célkitűzések nagy részét még nem érték el.

43. Elöljáróban összefoglalóan elemezni kell tehát az ítélkezési gyakorlatot, mielőtt megvizsgálnánk, hogy az ügy ténybeli és jogi háttere milyen mértékben teszi lehetővé a Bíróság fent említett kizárólagos hatáskörének elve alóli új kivételt.

1. A CILFIT és társai ügyben hozott ítélet vizsgálata és bírálata

44. Az EK 234. cikk oly módon szabályozza a Bíróság és a tagállami bíróságok közötti együttműködés mechanizmusát, hogy – a második bekezdés értelmében – ez utóbbiak kérdést terjeszthetnek a Bírósághoz, míg – a harmadik bekezdés értelmében – ha határozataik ellen a nemzeti jog értelmében nincs jogorvoslati lehetőség, e bíróságok kötelesek a Bírósághoz fordulni a kérdésekkel.

45. A viták során, amely erről a kötelezettségről folyt, a Bíróság pontosította az elv

22 — A fent hivatkozott Foto-Frost ügyben hozott ítélet.

tartalmát: egyrészt pontosította a végső fokon eljáró nemzeti bíróságok látszólag feltétel nélküli kötelezettségének a körvonalait, másrészt pedig kidolgozott egy különbségtételt a kérdés tárgyának jogi rendszere tekintetében: a közösségi aktus értelmezésére vagy érvényességére vonatkozik-e a kérdés.

46. A végső fokon eljáró nemzeti bíróságok kötelezettségét illetően, az ítélkezési gyakorlat néhány kivételt bevezetve több tekintetben is mérsékelt szigorán, ezek a későbbiekben kerülnek kifejtésre a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem jelentőségének jobb megértése céljából.

47. A Bíróság a Da Costa en Schaake és társai ügyben hozott ítéletében[23] elsőként megállapította ennek az előírásnak a határait, mentesítve a nemzeti bíróságokat kötelezettségük alól abban az esetben, ha a felmerült kérdés lényegében megegyezik egy hasonló ügyben már előzetes döntés tárgyát képező kérdéssel.[24] Ennek az elméletnek az alapja azon az elgondoláson nyugszik, hogy ha a Bíróság már értelmezett egy közösségi jogi rendelkezést, az ugyanazon jogszabályra vonatkozó új értelmezési kérdések előterjesztésére vonatkozó kötelezettség kiüresíthetné tartalmát.[25]

48. Ebben a gondolatmenetben – tehát a végső fokon eljáró nemzeti bíróságok Bíróság előtti előzetes döntéshozatal kezdeményezésére vonatkozó kötelezettségének korlátozása tekintetében – különös figyelmet kell fordítani a CILFIT és társai ügyben hozott ítéletre, amely kiszélesítette azoknak a helyzeteknek a körét, amikor ezek a bíróságok nem kötelesek a Bíróság segítségét kérni, kiegészítve azokkal az esetekkel, amikor ez utóbbi már korábban megoldotta a szóban forgó jogkérdést egy másik típusú eljárásban „a vitás kérdések szigorú értelemben vett azonosságának hiányában is."[26] Ez a kör ezenfelül magában foglalja azokat az eseteket is, amikor a legfelsőbb bíróságok úgy ítélik meg, hogy az értelmezési kérdés nem releváns,[27] és azokat is, amikor a közösségi jog helyes alkalmazása annyira nyilvánvaló, hogy az ésszerű kétségnek nem enged teret a feltett kérdés megoldásának módjára vonatkozóan. A Bíróság megköveteli végül, hogy mielőtt arra következtetne, hogy ilyen helyzet áll fenn, a nemzeti bíróságnak meg kell győződnie arról, hogy a dolog ugyanennyire nyilvánvaló a többi tagállam bíróságai és a Bíróság számára is.[28]

49. A CILFIT és társai ügyben hozott ítélet gyakorlati aspektusainak elmélyültebb vizsgálata esetén megállapítható, hogy az ott kimondott elvek szigorú értelmezése a nemzeti bíróságnak ahhoz, hogy arra a meg-

23 — A 28/62–30/62. sz., Da Costa en Schaake és társai egyesített ügyekben 1963. március 27-én hozott ítélet (EBHT 1963., 59. o.).

24 — Uo., 76. o.

25 — Uo., 75. o.

26 — A fent hivatkozott Cilfit és társai ügyben hozott ítélet 14. pontja.

27 — Uo., 10. pont.

28 — Uo., 16. pont.

győződésre juthasson, hogy a többi tagállam valamennyi bírósága visszaigazolja a közösségi jogszabály alkalmazásának helyességét, el kellene végeznie a másik huszonnégy tagállam jogrendszerének empirikus tanulmányozását.

50. A CILFIT és társai ügyben hozott ítéletben a Bíróság kiemelte továbbá a közösségi jogszabály sajátos természetével együtt járó értelmezési követelményeket: egyrészt azt, hogy a közösségi jog sajátos terminológiát használ, amely nem minden esetben esik egybe a különböző nemzeti jogrendszerekben létező azonos kifejezésekkel és fogalmakkal;[29] másrészt minden egyes rendelkezést saját szövegösszefüggésébe kell helyezni, és a közösségi jog rendelkezéseinek összessége, annak céljai, valamint a szóban forgó rendelkezés alkalmazási időpontjában annak fejlődési állapota tükrében kell értelmezni.[30]

51. A CILFIT és társai ügyben hozott ítéletében a Bíróság felhívta a figyelmet a közösségi jog többnyelvűségére is, hiszen több – jelenleg húsz – nyelven szövegezik meg, és kifejezetten emlékeztetett arra, hogy a különböző nyelvi változatok egyaránt hitelesek.[31]

52. Összességében tehát a javasolt „teszt" megvalósíthatatlan volt a megfogalmazás időpontjában, de 2005 valóságában is szürreálisnak tűnik, és nem felel meg az elfogadásakor uralkodó történelmi célnak sem, tehát annak, hogy véget vessenek az „acte clair"-doktrína tagállamokban néhány végső fokon eljáró bíróság által elkövetett túlzásának.

53. A „CILFIT-módszer" tényleges alkalmazhatatlansága segít megérteni azt, hogy később azon ritka alkalmakkor, amikor a Bíróság hivatkozott rá, arra szorítkozott, hogy emlékeztette a kérdést előterjesztő bíróságot erre az ítéletre, arra a formulára korlátozódva, amely szerint a közösségi jog alkalmazásának olyan egyértelműnek kell lennie, hogy „az ésszerű kétségnek nem enged teret."[32] Különös módon a Bíróság teljes mértékben tartózkodott azon előfeltételre való hivatkozástól, mely szerint a nemzeti bíróságnak meg kell győződnie arról, hogy más tagállamok bíróságai és a Bíróság maga is pontosan ugyanúgy érti a vitatott rendelkezést.

54. Ennek a kritériumnak a figyelmen kívül hagyása – amely nem figyelmetlenségből történt – felfedezhető „A nemzeti bíróságok által kezdeményezett előzetes döntéshozatali eljárásról szóló tájékoztató feljegyzés" korábbi verzióiban éppúgy, mint a legfris-

29 — Uo, 19. pont.

30 — Uo., 20. pont.

31 — Uo., 18. pont.

32 — A C-340/99. sz., TNT Traco ügyben 2001. május 17-én hozott ítélet (EBHT 2001., I-4109. o.) 35. pontja és a C-224/01. sz. Köbler-ügyben 2003. szeptember 30-án hozott ítélet (EBHT 2003., I-10239. o.) 118. pontja.

sebben.[33] Így az első sem említette ezt a követelményt, és az új iránymutatások sem tartalmaznak az értelmezésre irányuló előzetes döntéshozatalra vonatkozó 11–14. pontban hivatkozást e tekintetben.

55. Habár ez az útmutatás tisztán tájékoztató célt szolgál, és nem rendelkezik semmilyen kötelező erővel, különösnek tűnik, hogy a Bíróság mindig ugyanazzal a szigorral ítéli meg ezt a követelményt, ugyanakkor még rövid célzást sem tesz rá azon tanácsok között, amelyeket a nemzeti bíróságok számára az előzetes döntéshozatali eljárás során való együttműködés mechanizmusának javítása céljából fogalmazott meg. Ha valóban ilyen nagy fontosságot tulajdonítana neki a CILFIT és társai ügyben hozott ítélet kifejezéseivel, akkor logikus lenne, hogy jelezze az álláspontját, különösen az ilyen jellegű dokumentumokban.

56. Örömmel jegyzem meg, hogy más főtanácsnokok is osztják az álláspontomat. Konkrétan, Jacobs főtanácsnok a Wiener SI ügyre[34] vonatkozó indítványában kifejtette, hogy a CILFIT és társai ügyben hozott ítélet nem kötelezheti ténylegesen a nemzeti bíróságokat minden közösségi rendelkezésnek a Közösség valamennyi hivatalos nyelvén történő vizsgálatára, arra a módszerre, amelyet a Bíróság maga is csak igen ritkán alkalmaz, annak ellenére, hogy erre sokkal alkalmasabb infrastruktúrával rendelkezik. Ezzel szemben, a különböző nyelvi változatok léte egy okkal több arra, hogy ne fogadjunk el egy túlzottan nyelvi megközelítésmódot a közösségi rendelkezések értelmezése során, és nagyobb súlyt helyezzünk az EK-Szerződés összefüggéseire és általános rendszerére, valamint annak tárgyára és céljára.[35]

57. Ezenkívül Tizzano főtanácsnok a Lyckeskog-ügyre[36] vonatkozó indítványában a CILFIT és társai ügyben hozott ítélet azon értelmezése mellett állt, amely szerint az ítélet a nemzeti bíróságot különleges körültekintésre hívja fel azelőtt, hogy minden ésszerű kétséget kizárna.

58. Ezekre az érvekre tekintettel a Bíróságnak fel kell vállalni a felelősséget, és helyesbítenie kell a CILFIT és társai ügyben hozott ítéletet, vagy legalábbis pontosítania kell annak tartalmát, a korszak követelményeihez való alkalmazkodás érdekében, tekintettel arra, hogy kizárólag az ítélet egy kevésbé szigorú szövegmagyarázata felel meg a bírósági együttműködés követelményeinek.

33 — A Bíróság 1996. június 16-i és 2005. március 8-i tájékoztató feljegyzései.

34 — A C-338/95. sz. ügyben 1997. november 20-án hoztak ítéletet (EBHT 1997., I-6495. o.).

35 — Az előző lábjegyzetben hivatkozott ügyre vonatkozó főtanácsnoki indítvány 65. pontja.

36 — A C-99/00. sz. ügyben 2002. június 4-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-4839. o.); lásd különösen az ügyre vonatkozó főtanácsnoki indítvány 75. pontját.

Figyelembe kell venni e tekintetben azt a tényt is, hogy a közösségi jog nemzeti bíróságok általi ismerete jelentős mértékben nőtt 1983 óta. 22 év alkalmazás után ideje megváltoztatni azt az ítélkezési gyakorlatot, amely a Közösség egy jól meghatározott történelmi összefüggésében betöltötte szerepét, de amelyet meghaladott a közösségi jogrend fejlődési foka.

59. A Bíróság előtt kezdeményezett ügyeknek az új csatlakozások ritmusában történő, előre látható növekedése, valamint a CILFIT és társai ügyben hozott ítélet szigorú alkalmazása által okozott túlterheltség is azon megoldások mellett szólnak, amelyek bizonyos hatásköröket adnának a nemzeti bíróságoknak. A bíróságok közötti párbeszédnek az EK 234. cikknek megfelelő értelmezése útján történő újraszervezése ugyanis minden valószínűség szerint hozzájárulna ahhoz, hogy a Közösség legfelsőbb bírósága általános jelentőséget felvető ügyekre összpontosíthasson, amely saját ítélkezési gyakorlatára is jótékony hatással lenne.[37]

2. A Foto-Frost-doktrína

60. A Bíróság megváltoztatta az előzetes döntéshozatal kezdeményezésének az EK 234. cikk második bekezdése által biztosított lehetőségét, és ezáltal bizonyos esetekben a végső fokon eljáró bíróságokat terhelő kötelezettséghez hasonló kötelezettséget hozott létre. Ennél pontosabban, a korábban általam hivatkozott Foto-Frost-ügyben hozott ítéletben a Bíróság azokat a nemzeti bíróságokat, amelyek határozatai ellen a nemzeti jog értelmében van jogorvoslati lehetőség, megfosztotta attól a jogosítványuktól, hogy „a közösségi intézmények aktusait érvénytelenné nyilvánítsák."[38]

61. Ennek az ítéletnek az indokolása olyan ismert, hogy nem szükséges megismételni, elegendő emlékeztetni rá egy összefoglaló felsorolással.

62. Először is a Bíróság emlékeztetett arra, hogy a közösségi jogi aktusok érvényessége tekintetében a tagállamok bíróságai között fennálló különbség magát a közösségi jogrendszer egységességét kérdőjelezné meg, és a jogbiztonság alapvető követelményét veszélyeztetné.[39] Ezt követően a Szerződés által létrehozott bírósági jogvédelmi rendszer szükséges koherenciáját értékeli, amely a Bíróságot ruházta fel a jogszerűség felülvizsgálatának lehetőségével az Európai Unión belül;[40] végül megerősíti, hogy a Bíróság alapokmányáról szóló jegyzőkönyv 20. cikke értelmében a Bíróság van a legkedvezőbb helyzetben ahhoz, hogy az aktusok érvényességéről határozzon, e rendelkezés ugyanis

37 — A fent hivatkozott Wiener SI ügyre vonatkozó indítvány 62. pontja ezt a szempontot követi.

38 — A fent hivatkozott Foto-Frost ügyben hozott ítélet 15. pontja.

39 — Uo.

40 — A fent hivatkozott Foto-Frost ügyben hozott ítélet 16. pontja.

biztosítja azt a jogot az intézményeknek, hogy a Luxembourgban folyó eljárásokban megvédjék jogi aktusuk érvényességét.[41]

63. Azt is meg kell jegyezni, hogy a Foto-Frost-ügyben hozott ítélet kihirdetését megelőzően a Bíróság a Hoffmann-Laroche ügyben hozott ítéletében[42] mentesítette a nemzeti bíróságokat azon kötelezettség alól, hogy értelmezési vagy érvényességi kérdéssel a Bírósághoz forduljanak, ha a kérdés gyorsított eljárásban merült fel, feltéve hogy a felek mindegyike indíthat érdemi eljárást, vagy követelheti annak megindítását, amely eljárás során a gyorsított eljárásban ideiglenesen eldöntött kérdés újra megvizsgálható, és előzetes döntéshozatal tárgya lehet.[43] Meg kell állapítani, hogy a Bíróság a Foto-Frost-ügyben hozott ítéletében is elismeri ezt az esetet, mint egyetlen kivételt az érvényességi kérdések előzetes döntéshozatalra utalásának kötelezettsége alól (19. pont); azonban – Mancini főtanácsnok indítványától[44] eltérően – egyetlen egyszer sem hivatkozik a Hoffmann-Laroche ügyben hozott ítéletre.

64. A Zuckerfabrik Süderdithmarschen és Zuckerfabrik Soest ügyben hozott ítéletében[45] a Bíróság ugyanakkor elismerte a nemzeti bíróságok lehetőségét a közösségi szabályozással összhangban elfogadott nemzeti közigazgatási aktus végrehajtása felfüggesztésének elrendelésére. Azok a követelmények, amelyeknek megvalósulásától az érvényességében megtámadott aktus felfüggesztése függ, szigorú módon, bizonytalanságok nélkül korlátozzák ennek lehetőségét; szükséges ugyanis, hogy a nemzeti bíróságnak komoly kétségei legyenek ennek az aktusnak az érvényességét illetően, olyan sürgős helyzetről legyen szó, ahol a felperest súlyos és helyrehozhatatlan kár fenyegeti, továbbá a Közösség érdekét is megfelelően figyelembe kell venni.[46]

65. A későbbi ítélkezési gyakorlat tovább bővítette azon alkalmaknak a körét, amikor az ideiglenes intézkedések az előzetes döntéshozatalra utalással párhuzamosan elrendelhetők. Így az Atlanta Fruchthandelsgesellschaft és társai (I) ügyben hozott ítélet[47] szerint az EK 249. cikk nem zárja ki a nemzeti bíróságok jogát arra, hogy ideiglenes intézkedést rendeljenek el olyan nemzeti aktus tekintetében fennálló vitás jogi helyzet vagy vitás jogviszonyok kiigazítása vagy rendezése végett, amely olyan közösségi rendeleten alapszik, amelynek érvényessége vitatott.

3. Az alapügy a CILFIT és társai, illetőleg a Foto-Frost-ügyben hozott ítélet összefüggésében

66. Miután emlékeztettünk ezekre az előfeltételekre, meg kell tudnunk azt, hogy a College van Beroep a vitatott jogi aktus

41 — A fent hivatkozott Foto-Frost ügyben hozott ítélet 18. pontja.

42 — A 107/76. sz., Hoffmann-La Roche ügyben 1977. május 24-én hozott ítélet (EBHT 1977., 957. o.).

43 — A fent hivatkozott Hoffmann-La Roche ügyben hozott ítélet 6. pontja.

44 — A Foto-Frost ügyre vonatkozó főtanácsnoki indítvány (EBHT 1987., 4211. o.), különösen a 6. pont második bekezdése.

45 — A C-143/88. és C-92/89. sz. Zuckerfabrik Süderdithmarschen és Zuckerfabrik Soest egyesített ügyekben 1991. február 21-én hozott ítélet (EBHT 1991., I-415. o.).

46 — Lásd uo. a 33. pontot.

47 — A C-465/93. sz., Atlanta Fruchthandelsgesellschaft és társai ügyben 1995. november 9-én hozott ítélet (EBHT 1995., I-3761. o.).

nyilvánvaló semmissége esetén érvénytelenné nyilváníthatja-e azt a CILFIT és társai ügyben hozott ítéletben kimunkált „acte clair"-doktrína alapján annak ellenére, hogy a Foto-Frost-ügyben hozott ítélet kötelezi az érvényességre vonatkozó kérdésnek a Bíróság elé terjesztésére. A szakirodalom egy része[48] által támogatott ezen gyakorlat elfogadása érdekében szükséges az, hogy a CILFIT és társai ügyben hozott ítélet feltételei anélkül teljesüljenek, hogy a Foto-Frost-ügyben hozott ítélet alapjait aláásnák.

67. Fő szabályként bizonyítást nyert, hogy a kérdést előterjesztő bíróság a Kloosterboer Rotterdam ügyben hozott ítéletben[49] érvénytelenné nyilvánított rendelkezéssel megegyező tartalmú, nagyon hasonló időbeli és ténybeli környezetbe illeszkedő jogszabállyal találta magát szemben, amelyből – a CILFIT és társai ügyben hozott ítélet szóhasználatának átírásával – a közösségi jog helyes alkalmazása olyan nyilvánvalóan adódik, hogy a felmerült kérdés megoldása nem enged teret az ésszerű kétségnek. Eltekintve attól a ténytől, hogy jelen esetben egy formálisan eltérő közösségi jogi aktusról van szó, hivatkozhatunk a Da Costa en Schaake és társai ügyben hozott ítéletben kidolgozott elméletre, mivel a Kloosterboer Rotterdam ügyben hozott ítéletet szintén egy EK 234. cikk alapján indult eljárásban hozták.

68. Nem tűnik tehát lehetetlennek fenntartani, hogy a Kloosterboer Rotterdam ügyben megtámadott 1484/95 rendelet 3. cikke (1) és (3) bekezdésének érvényességére vonatkozó kérdés és a jelen előzetes döntéshozatali eljárás tárgyát képező 1423/95 rendelet 4. cikke (1) és (2) bekezdésének érvényességére vonatkozó kérdés között a Da Costa en Schaanke ügyben hozott ítélet értelmében vett „lényegi azonosság" áll fenn,[50] és ennek alapján a holland bíróság nem köteles a kérdést a Bíróság elé terjeszteni.

69. A két ügy közötti egybeesések ezen sorozata erősíti továbbá azt az érzést, hogy hasonló helyzetben egyetlen nemzeti bíróságnak sem lennének kétségei a közösségi jog megfelelő alkalmazását illetően, különösen mivel a két eljárásban a kérdéses cikkek semmisségének alapjául szolgáló ok, tehát az, hogy a Bizottság túllépte a végrehajtási hatáskörének határait,[51] ugyanaz.

70. Így tehát a CILFIT és társai ügyben hozott ítéletben szereplő utolsó helyzettel találjuk magunkat szemben, mivel van a Bíróságnak egy korábbi határozata, amely az alapeljárásban megtámadott rendelkezéssel azonos rendelkezés jogszerűtlenségét állapítja meg, amely teljesíti az „acte clair"-

48 — Lásd például, Couzinet, J.-F., „Le renvoi en appréciation de validité devant la Cour de Justice des Communautés européennes", *Revue trimestrielle de droit européen*, 1976., 660. és köv. o.-t, különösen a 662. o.-t.

49 — A fent hivatkozott ítélet.

50 — A jelen indítvány 47. pontjában hivatkozott ítélet.

51 — A fent hivatkozott Kloosterboer Rotterdam ügyben hozott ítélet 29. pontja.

doktrína legszigorúbb értelmezése szerinti, minden egyéb értelmezés kizárására vonatkozó követelményt is.[52]

71. A közösségi jogszabály érvénytelensége az alapügyben megfelel a CILFIT és társai ügyben felállított követelményeknek.

72. Ez a körülmény azonban nem elegendő ahhoz, hogy a holland bíróság kimondhassa ennek a jogszabálynak az érvénytelenségét, anélkül hogy a megszokott módon előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezne, mivel a Foto-Frost üzenetét is tiszteletben tartva kell eljárnia.

73. Először is, a közösségi jog egységes alkalmazásának biztosítását illetően, a jelenlegihez hasonló esetben, ahol a Bíróságnak már van hasonló határozata, a nemzeti bíróság által kimondott érvénytelenség aligha okozhatja az eltérés olyan kockázatát, amely veszélyeztetné a közösségi jogrend egységességét.

74. Az ügy – kétségkívül kevéssé gyakori – sajátosságaira tekintettel úgy ítélem meg, hogy a jogszerűtlenség olyannyira nyilvánvaló, hogy egyetlen tagállam bírósága sem térne el ettől a feltételtől. Az ügy körülményei továbbá minimálisra, ha nem nullára csökkentik a nemzeti bíróságok által meghozott, egymással ellentétes bírósági határozatok meghozatalának kockázatát.

75. Másodsorban, a Szerződés által létrehozott bírósági jogvédelmi rendszer koherenciáját illetően a Foto-Frost-ügyben hozott ítélet 16. és 17. pontjából kitűnik, hogy a Bíróság kizárólagos hatáskörébe tartozik a közösségi intézmények jogi aktusainak megsemmisítése, és az EK 230. cikk által számára biztosított hatáskört ki kell egészíteni azzal, hogy a nemzeti bíróságok előtt felmerült aktusok érvénytelenségéről is dönthessen. Vitathatatlannak tűnik tehát, hogy az 1987-es történelmi állapotban a Bíróság az EK 234. cikk megszövegezése (e cikk a nemzeti bíróságokat kifejezetten bevonta e feladat ellátásába) ellenére sem kívánta megosztani ezt az előjogát a nemzeti bíróságokkal, az előzetes döntéshozatalra utalás kötelezettségét fenntartva a végső fokon eljáró bíróságok számára; e bíróságok előtt állhat fenn ugyanis az uniós jog eltérő alkalmazásának valódi veszélye.

76. A Foto-Frost-ügyben hozott ítéletet megelőző ítélkezési gyakorlat továbbá minden olyan közösségi aktus törvényességének vélelmén alapult, amelyet nem semmisített

52 — A CILFIT és társai ügyben hozott ítélet ezen követelményére vonatkozó különböző szövegmagyarázatokról és a szigorúság mértékéről lásd Lenaerts, K., „L'arrêt CILFIT", *Cahiers de droit européen*, 1983., 471. és köv. o.-t, különösen a 497. o.-t.

meg a Bíróság,[53] így tehát egy aktus nyilvánvaló érvénytelensége a Bíróság ez irányú előzetes döntését követelte meg.[54]

77. Harmadsorban az az elgondolás, mely szerint a Bíróság van a legkedvezőbb helyzetben a közösségi aktusok jogszerűségének megítélésére, mivel az alapokmányának 20. cikke lehetővé teszi az intézményeknek, hogy részt vegyenek az eljárásokban, és megvédjék jogi aktusuk érvényességét,[55] bírálandó, mivel a nemzeti eljárásjogi szabályokat semmi sem gátolja abban, hogy az érintett intézmény megjelenjék, vagy abban, hogy hivatalból idézzék az intézményt, ha valamely aktusának az érvényességét vitatják.

78. Ezenfelül, ha a Bíróság elismerné annak a lehetőségét, hogy a nemzeti bíróság megállapíthassa valamely közösségi aktus semmisségét, helyes lenne azon feltételnek alárendelni, hogy az azt kibocsátó intézménynek legyen lehetősége részt venni az eljárásban.[56]

79. Úgy tűnik, hogy a Bíróság sokkal inkább az érvényességre vonatkozó kérdések Pandóra szelencéjének kinyitásától való félelem miatt igényli a maga részére a közösségi aktusok érvénytelenné nyilvánításának monopóliumát, mintsem a College van Beroep előtt jelenleg folyamatban lévőhöz hasonló ügyek lényegében rejlő veszély miatt; ezen ügy elintézése során szükséges lenne a Szerződés által létrehozott bírósági együttműködés rendszerében való elmélyedés, e jogosítvány nemzeti bíróságok részére történő elismerése lehetőségének vizsgálatára való összpontosítás érdekében.

4. A Foto-Frost-ügyben hozott ítélettel kapcsolatban az EK 234. cikk szerinti bírósági együttműködési mechanizmusra tekintettel tett észrevételek

80. A Foto-Frost-ügyben hozott ítélet újragondolása a jelen ügy nagytanács elé utalását eredményezte; az esetleges megoldás jelentősége azonban megérdemelné, hogy az eljárás tárgyalással egészüljön ki, ezáltal a Bíróság elé terjesztett problémával alaposabban, valamennyi tagállam és közösségi intézmény részvételével lehessen foglalkozni; ez lehetővé tenné a vita kiszélesítését és diszkurzívvá tételét,[57] amely nélkülözhetetlen, ha az Unión belül a Bíróság és a nemzeti bíróságok közötti bírósági hatáskörök megosztását tárgyaljuk.[58] Amennyiben az eljárási

53 — A 101/78. sz. Granaria-ügyben 1979. február 13-án hozott ítélet (EBHT 1979., 623. o.).

54 — Legalábbis ez következik a 66/80. sz., International Chemical Corporation ügyben 1981. május 13-án hozott ítéletből (EBHT 1981., 1191. o.).

55 — A fent hivatkozott Foto-Frost ügyben hozott ítélet 18. pontja.

56 — Dyrberg, P., „La aplicación uniforme del derecho comunitario y las sentencias CILFIT y Foto-Frost", *Ordenamiento jurídico comunitario y mecanismos de tutela judicial efectiva*, Vitoria, 1995., 247. és köv. o., különösen 255. o.

57 — Sarmiento, D., *Poder judicial e integración europea*, Garrigues y Thomson Civitas, Madrid, 2004., 334. o., védelmezi ezt az álláspontot abban az esetben, ha az ügyek alkotmányjogi aspektussal rendelkeznek; fenntartja továbbá, hogy „egy egyre alkotmányosabb EK/EU-ban a bírósági hatáskörök diszkurzív modellnek megfelelő megosztása követelménnyé vált".

58 — Isaac, G., „La modulation par la Cour de justice des Communautés européennes des effets dans le temps de ses arrêts d'invalidité", *Cahiers de droit européen*, 1987., 444. és köv. o., írja, hogy a Bíróság által betöltött feladat nem a legszükségesebb, hanem a legveszélyesebb volt, amikor saját hatáskörének tartalmát pontosította.

rendet ekképpen módosítanánk, előrehaladhatnánk a javasolt elemzés javítása érdekében, egy árnyalt megoldást keresve, amelyet az EK 234. cikk által létrehozott bírósági együttműködésben való bizalom légkörét keltő európai valóságban rejlő többoldalú és többszereplős párbeszéd útján kell elérni. A Bíróság a lázadás legkisebb jelére ezenfelül visszaveheti az ily módon a nemzeti bíróságokra bízott felelősséget, hasonlóan Sziszüphoszhoz, akit, miután újra meghalt, Hermész Hadészhoz vitt.[59] A Bíróság nem így döntött; ha az ítélkezési gyakorlatának megváltoztatásához szükséges bizonyos elemek hiányoznak, akkor minden bizonnyal úgy határoz, hogy megnyitja az eljárás szóbeli szakaszát.

81. Mindenekelőtt ki kell emelni, hogy a Foto-Frost-ügyben hozott ítéletében a Bíróság az EK 234. cikknek szövegében található bármiféle hivatkozási alap nélkül alapított hatáskört,[60] előzetes döntéshozatali kérelem előterjesztésének *kötelezettségét* írva elő azokban az esetekben, amikor a Szerződés alkotói csak egyszerű *lehetőséget* írtak elő;[61] magának ismerte el tehát a közösségi aktusok jogszerűsége felülvizsgálatának kizárólagos hatáskörét a nemzeti *bíróságokkal szemben.*[62] Egyszer azonban minden visszatér majd a rendes kerékvágásba, és a nemzeti bíróság visszanyeri azt a hatáskörét, amely felhatalmazza arra, hogy a Bírósággal osztozzék a bírói együttműködés területén, és szakíthat a másodrendű feladatával, amelybe a luxembourgi Bíróság védelmi reflexeként kényszerült.

82. A jelen ügy hozzájárulhat a vonatkozó hatáskörök újraelosztásához abban az esetben, ha a Bíróság kellő érettséget tanúsít arra, hogy kiterjessze a CILFIT és társai ügyben hozott ítéletben kimondott „acte clair"-doktrína érvényességét az értelmezésre vonatkozó előzetes döntéshozatali kérdésekre.

83. Másrészt a szakirodalom egy része ennek az ítéletnek a sorai között kívánt olvasni, és

59 — Camus, A., *A pestis; Sziszüphosz mítosza*, fordította Győry János, Európa Könyvkiadó, Budapest, 1992., 391–392. o. beszéli el, hogy Sziszüphosz a halála előtt óvatlanul próbára akarta tenni szerelmét. Azt parancsolta neki, hogy temetetlenül vesse ki a testét az Agorára. A pokolban találta magát. Felháborodott felesége embertelen engedelmességén, s addig könyörgött Plutónak, míg az visszaengedte a földre, hogy megbüntesse a feleségét. De amikor viszontlátta a világot, megízlelte a vizet és a napfényt, a forró köveket és a tengert, nem akart visszatérni a sötét pokolba. Hívták, fenyegették, érte küldtek, de hiába. Még évekkel később is ott élt az öböl kanyarulatában, a szikrázó tenger, a mosolygó föld előtt. Az istenek ezt nem nézhették tétlenül. Jött Hermész, nyakon csípte a vakmerőt, és örömeitől elragadván visszahurcolta a pokolba, ahol már várt rá a sziklája. Brunel, P. és Bastian, A.: *op. cit.*, 51. o., a Camus által e ponton alkalmazott latinosításra utalnak, amelyhez az infomációforrásai, főként a Mythologie de Commelin és a Grand Larousse járult hozzá, ez megmagyarázza, hogy Hadész helyett miért hivatkozik Plutóra és Hermész helyett Merkúrra. E szerzők fenntartják (*op. cit.*, 45. és 46. o.), hogy annak történetét, hogy Sziszüphosz testét nem temették el, maga Sziszüphosz találta ki, mivel kevéssel halála előtt arra kérte feleségét, hogy ne temesse el, ezzel szerezve kifogást arra, hogy az élők világába visszatérhessen.

60 — Glaesner, A., „Die Vorlagepflicht unterinstanzlicher Gerichte im Vorabentscheidungsverfahren", *Europarecht*, 2/1990. szám, 143. és köv. o.; Barav, A., „Le renvoi préjudiciel communautaire", *Justices*, 6. szám, 1997. április/június, 1. és köv. o.; és Pertek, J., „*La pratique du renvoi préjudiciel en droit communautaire*", Paris, 2001., 78. o., habár ez utóbbi nem igazolja olyan határozottan.

61 — Barav, A., *op. cit.*, 5. o.

62 — Barav, A., *op. cit.*, 6. o.

eltérő értelmet vont le belőle, mint ami első olvasáskor a szövegből következik. [63]

84. Annak ellenére, hogy a CILFIT és társai ügyben hozott ítélet egy értelmezésre vonatkozó kérdés keretében mondta ki a doktrínát, a rendelkező részben valóban tett egy felhívást a legfelsőbb nemzeti bíróságoknak, hogy legyenek megfontoltak, ha a közösségi jog értelmezésével vagy alkalmazásával kapcsolatos kérdéssel foglalkoznak. [64] Az „acte clair"-doktrína azonban a nagyon szigorú feltételek miatt, amelyeknek alá van rendelve, mindenféleképpen olyan fokú absztrakciót kíván meg, amely az elméleti szimbolizmus világában található meg. [65]

85. A CILFIT és társai ügyben és a Foto-Frost-ügyben hozott ítéletek kimondása előtt javasolt, a nyilvánvalóan jogszerűtlen aktusok létére vonatkozó elgondolás elhárításának sincs értelme, [66] ezeket az aktusokat az elmélet szerint ezen okból semmisnek vagy érvénytelennek kellene tekintenie a nemzeti bíróságnak a Bíróság megkeresésének szükségessége nélkül, különösen olyan körülmények között, mint a jelen ügy.

86. Ezeknek a hatásköröknek a Szerződés szövegével és szellemével összhangban álló, habár az ilyen esetekre – azaz az érvényességi kérdés keretében nyilvánvalóan semmis aktus elméletének elismerésére – korlátozott, a nemzeti bíróságokra történő visszaháramlása kedvezne az egymás előjogainak kölcsönös tiszteletben tartásán alapuló bírósági párbeszédnek. [67]

87. A Foto-Frost-ügyben hozott ítélet továbbá a közösségi aktusok érvénytelenné nyilvánítására vonatkozó, kizárólag a Bíróság számára fenntartott hatáskör igazolása érdekében a 17. pontjában azt az érvet alkalmazza, amely szerint az EK 230. cikk is számára biztosítja ezt a hatáskört a semmissé nyilvánítása eljárásban. A Bíróság ezen eljárások elismerésére vonatkozó monopóliumát azonban jogosan bírálták, mivel az nem következik e rendelkezés szövegéből. [68] A helyes logika szerint, ha úgy értelmezzük, hogy az EK 234. cikk lehetővé teszi a nemzeti bíróságok számára ezen aktusok érvényességének tagadását, semmilyen hivatkozás sem szükséges az EK 230. cikkben a közösségi bíróság ezen hatáskörének a kizárólagosságára.

88. Ezenfelül a Bíróság előzetes döntéshozatal címén történő megkeresésére vonatkozó kötelezettség túlzásba vitelének fenntartása a Gaston Schul vállalkozás jogvitája esetén, amikor a jogszabály nyilvánvalóan semmis, a

63 — Rasmussen, H., „The European Court's Acte Clair Strategy in CILFIT (Or: Acte Clair, of Course! But What does it Mean?)", *European Law Review*, 10/1984. szám, 242. és köv. o.

64 — Rasmussen, H., *op. cit.*, 259. o.

65 — Lenaerts, K., *op. cit.*, 500. o.; valamint Boulouis, J. és Darmon, M., „Contentieux communautaire", Paris, 1997., 27. o.

66 — Amint azt a korszakban hangsúlyozta Couzinet, J.-F., *op. cit.*, 659. o.

67 — Barav, A., *op. cit.*, 1. o.

68 — Dyrberg, P., *op. cit.*, 254. o.

bíróságok megfelelő működésének elvével nehezen összeegyeztethető, túlzott formalizmusról tanúskodnék. Ebben az összefüggésben nyerik el jelentőségüket a College van Beroep pergazdaságosságra vonatkozó észrevételei.

89. Nem sújthatók a nemzeti bíróságok olyan felesleges teherrel, mint Sziszüphosz. Talán Albert Camus fejtette ki a legvilágosabb elméletet erről a személyről, „abszurd hősnek"[69] nevezve őt, mivel nincs szörnyűbb büntetés, mint a fölösleges és reménytelen munka. A műve végén azonban Camus arra a meggyőződésre jutott, hogy Sziszüphosz „fölötte áll a sorsának. Erősebb, mint a sziklája,"[70] a tudata megmenti.[71] „A tisztánlátás, mely gyötrelmül adatott neki, számára győzelem."[72]

90. Befejezésül meg kell állapítani, hogy eltérően az ítélkezési gyakorlat más kezdeményezéseivel történtektől, amely kezdeményezések lépésről lépésre bevezetésre kerültek a Szerződések szövegébe, a Foto-Frost-ügyben hozott ítélet nem ösztönözte a közösségi jogalkotót, amely a különböző alkalmakat – különösen a Maastrichti, az Amszterdami és a Nizzai Szerződést, valamint (a 2004. október 29-én aláírt és várhatóan 2006. január 1-jén, a tagállami ratifikációk függvényében hatályba lépő) európai alkotmányszerződést is – elmulasztotta, és nem iktatta be a Bíróság ezen újítását az Unió mindenekfelett álló jogszerűségi felülvizsgálatának tartalmába. Ez a hallgatás önmagáért beszél, és e mesterségesen létrehozott monopólium elutasításának gondolatára ösztönöz.

91. A fentiekre tekintettel úgy gondolom, hogy a holland bíróság által a Bírósághoz előterjesztett első kérdésre adott válaszban el kell ismerni a tagállami bíróságok lehetőségét arra, hogy a jelen ügyhöz hasonló körülmények esetén ne alkalmazzák azt a közösségi aktust, amelynek érvényességét vitatták. Meggyőződésem, amely szerint a javasolt megoldás semmilyen veszéllyel nem jár a közösségi jog egységességére, annak a ténynek a végső elemzésén alapul, hogy a nemzeti bíróságok, ha a legcsekélyebb kétségük is van, élnek „az életbölcsesség művészetével"[73], és minden esetben előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményeznek.

69 — Camus, A., *op. cit.*, 392. o.

70 — Lásd uo.

71 — Sziszüphosz plasztikus ábrázolásában felismerhetjük ezt a nézőpontot. Tiziano csodálatos festménye, amely Madridban, a Pradóban van kiállítva, kiemeli a szikla hatalmas méretét és a hős erőfeszítéseit a fenntartása érdekében; a hős feje egybemosódik a kő érdességével, amelybe minden szenvedélye bele van ágyazódva. Még egyszer Camus-t kell idézni (*op. cit.*, 157. o.): „A kővel küszködő, kőnek feszülő arc maga is kő!". A vásznon, a háttérben azonban fény látszik, amely megvilágítja a színteret, és a győzelem érzetét adja. A német művész, Schmidt-Hofer szobrán Sziszüphosz alakja bronzból van megformázva, atlétikus, melyben keveredik az erőfeszítés különleges bátorsága annak dicsfényével, aki nemes célt ér el: a formák és a gondolatok kiegyensúlyozottsága azonnal közvetíti a mitológiai hős karizmáját.

72 — Camus, A., *op. cit.*, 393. o., hozzáteszi, hogy „[n]incs sors, melyet le ne győzne a megvetés".

73 — Engedtessék meg, hogy magamének tudhassam Baltasar Gracián spanyol író (1601–1658) klasszikus művének, az „Oráculo manual – Az életbölcsesség művészete" (melynek első kiadása Huesca városában 1647-ben jelent meg) legismertebb címrészletét. A teljes könyv 300 kommentárral ellátott aforizmát tartalmaz, amelyek gyakorlatias bölcsességre kívánnak nevelni, a mindennapi kihívásokkal való sikeres szembenézéshez szükséges óvatossággal és pontossággal szolgálnak. Szatirikus és szarkasztikus, jóllehet szórakoztató és tanulságos jellegzetességeivel egyértelműen különbözik tehát François de La Rochefoucauld (1613–1680) „Maximáitól" és Francisco de Quevedo (1580–1645) gondolataitól.

VI — Végkövetkeztetések

92. A fenti megállapítások összességére tekintettel azt javaslom a Bíróságnak, hogy a következőképpen válaszoljon a College van Beroep által előterjesztett kérdésekre:

„1) Az EK 234. cikk harmadik bekezdése nem kötelezi a nemzeti bíróságot arra, hogy az intézmények valamely aktusának érvényességére vonatkozó előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel keresse meg a Bíróságot; a nemzeti bíróság nem köteles ezt az eljárás kezdeményezni, ha maga a Bíróság egy másik, hasonló aktust érvénytelennek nyilvánított, és a szóban forgó aktussal kapcsolatban ugyanilyen semmisségi ok áll fenn.

2) A cukorágazatban a melasztól eltérő termékek behozatalára vonatkozó részletes végrehajtási szabályok megállapításáról szóló, 1995. június 23-i 1423/95/EK bizottsági rendelet 4. cikkének (1) és (2) bekezdése érvénytelen annyiban, amennyiben úgy rendelkezik, hogy az ott előírt vámpótlékot a reprezentatív ár alapján kell meghatározni."